

helt uskadt igennem begivenhederne (en ikke ringe bedrift i betragtning af bevisernes stilling), mens de Retz udpeges som den sandsynligste anstifter af attentatet – hovedsagelig fordi en række andre moralsk anløbne personer havde et alibi. Man tror det gerne om de Retz, men mere interessant end disse spekulationer er bogens hovedindhold, skildringen af periodens europæiske storpolitik med særlig vægt på udformningen af den franske politik i forhold til oprøret i Nederlandene.

Alex Wittendorff

J. deVries: The Dutch Rural Economy in the Golden Age, 1500–1700. Yale Series in Economic History, Yale UP, New Haven & London, 1974. XV+316 s. £ 6.75.

Dr. deVries' bog holder egentlig mere end titlen lover. Landbruget i de fem provinser, undersøgelsen dækker – Friesland, Groningen, Utrecht samt Syd- og Nordholland – hævede sig ved periodens indgang næppe over andre, europæiske regioners og var langt fra i stand til under 1500-tallets økonomiske vækst at dække Nederlandenes egen forsyning med brødkorn og animalske produkter. Vækstfænomenerne er heller ikke noget specielt for Nederlandene, men derimod nok udformningen af den vækst, der i 1600-tallet gjorde det nederlandske landbrug til Europas mest avancerede i teknisk henseende og hvad angår afgrødetyper. Dr. deVries' forklaringsystem, som fastlægges allerede fra første færd, bevæger sig indenfor et stramt og meget teknisk mønster af økonomisk typologi. Han tillægger navnlig arbejdskraftens store bevægelighed, landbrugets specialisering og landindustrien afgørende vægt som incitamenter, så afgørende, at landbrugssektorens vækst skabte forudsætningerne for byernes vældige, kommercielle ekspansion – i hvert fald ifølge forlagsreklamen: i praksis er konklusionerne mere nuancerede.

Der er uden tvivl tale om et dygtigt gennemført arbejde indenfor et centralt emneområde. Alligevel savner bogen nok et europæisk udsyn. Det er vigtigt, at hovedvægten lægges på specialisering og ikke på forøgelse af produktionen af brødkorn, formentlig vel af økonomiske grunde. Med rette tillægger dr. deVries borgerstandens investeringer i fast ejendomsbesiddelse i 1600-tallet en afgørende betydning, men dens interesse samlede sig om finansiering af tekniske forbedringer (dræning, kanaler, vindmøller) og nye afgrødetyper. Netop derved – og det burde nok have været betonet noget stærkere – adskiller væksten sig fra den, vi kender fra andre områder af Europa (Polen, Danmark), næppe blot (som en amerikansk anmelder har hæftet sig ved, *The American Historical Review* 81, 1976, s. 401), fordi det »feudale« system kunne blive en hindring i sig selv, men også fordi den økonomiske vækst udefra og korneksperten via Amsterdam for godsejeraristokratiet ikke indeholdt incitamenter til tekniske eller driftsforbedringer, men kun til økonomisk udnyttelse. Komparative studier kunne nok have givet modellerne og resultaterne større dybde.

E. Ladewig Petersen

Peter Burke: Venice and Amsterdam. A study of seventeenth-century élites. Maurice Temple Smith, London, 1974. 154 s. £ 2.75.

Arbejdet rummer en sammenlignende analyse af eliterne i Venezia og Amsterdam 1580–1720. Udgangspunkt for analysen er Vilfredo Paretos begrebsapparat og typeinddeling, der uden videre adopteres som velegnet til formålet. Hensigten er på dette grundlag at beskrive de to byers eliter under såvel en økonomisk som en politisk og kulturel synsvinkel. Til den venetianske elite henregnes doger og *procuratori di S. Marco* (statuslaget lige under dogerne), i alt 244 mænd i perioden som helhed. Amsterdams elite omfatter borg-

mestre og medlemmer af byens råd, i alt 319 personer i det behandlede tidsrum. Analysegruppen omfatter således i alt 563 personer. I en række kapitler undersøges gruppernes struktur, rekruttering, politiske funktioner, økonomiske grundlag, livsstil, holdninger og normer samt medlemmernes rolle som mæcener og deres oplæring af den unge generation – de unges socialisation, som Burke foretrækker at benævne det. I det afsluttende kapitel behandles de ændringer i de nævnte forhold, der skete i periodens løb. Det konkluderes, at der i begge eliter skete et attitudeskift – fra en »entrepreneur«- til en »rentier«-holdning – i periodens løb. Dette indtraf i Venezia i begyndelsen og i Amsterdam i slutningen af 1600-tallet.

Forfatteren beskriver sin metode som kollektivbiografisk. Denne metode kan kun føre til bæredygtige resultater under én af to forudsætninger: enten må alle relevante oplysninger foreligge om samtlige medlemmer af analysegruppen – her 563 personer – eller også må det kunne afgøres, i hvilken udstrækning den gruppe, hvorom de relevante oplysninger foreligger, er repræsentativ for gruppen som helhed. Ingen af disse forudsætninger er opfyldt i dette tilfælde. Burke betoner selv informationsgrundlagets ufuldstændighed, og han anstiller ingen som helst seriøse overvejelser over repræsentativitetsproblemet. Hans metode er derfor ikke kollektivbiografisk, men består i dristige generaliseringer på grundlag af nogle få oplyste tilfælde. Denne helt afgørende metodiske brist bevirker, at hans konklusioner hviler på et uacceptabelt løst grundlag.

I lyset heraf er arbejdets øvrige svagheder nærmest uden interesse, selv om de såmænd er talrige nok. Eksempelvis savner man en fornuftig begrundelse for den sammenlignende approach; arbejdets resultater dokumenterer nemlig ikke nødvendigheden af den noget søgte sammenligning af de to byers eliter. Komparation synes dog noget nær en besættelse hos forfatteren – selv ikke kinesiske mandarinere og Yurok-indianere går ram forbi. Til gengæld lægger han ikke megen vægt på konsistens i argumentationen, der den ene gang efter den anden glider, så han ved afslutningen af en tankerække har fjernet sig milevidt fra dens udgangspunkt.

Burke har slået ikke mindre end to moderigtige fluer med ét smæk: han har ikke blot studeret eliter, men har også kompareret dem. Arbejdet er dog så stærkt præget af manglende grundighed, bristende metodisk stringens og inkonsistent argumentation, at hans resultater nærmest er uden interesse. – Forfatteren karakteriserer overbærende den ældre socialhistorie som »the old curiosity shop«. Man finder sig dog ulig bedre tilpas i denne antikvitetshandel end i Burkes modebutik: I den førstnævnte har man dog immervæk mulighed for at finde gedigne gamle kvalitetsting.

Knud J. V. Jespersen

Hans-Jörg Herold: Markgraf Joachim Ernst von Brandenburg-Ansbach als Reichsfürst. Schriftenreihe der Historischen Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, bd. 10. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1973. xi+284 s. DM 56.

»Hvis man vil handle, må man være med på markedet« (»Qui veut trafiquer, se doit trouver a la faire«) udtalte markgreve Joachim Ernst (1583–1625) engang. Denne grundsetning karakteriserer iflg. Herold markgreven af Brandenburg-Ansbachs politiske tænkning, der også prægedes af, at han ikke altid kunne skelne mellem drømme og realiteter. Som søn af kurfyrst Johan Georg af Brandenburg i dennes tredje ægteskab med Elisabeth af Anhalt-Zerbst fik Joachim Ernst 1603 tildelt det til kurhuset hjemfaldne Ansbach ved Nürnberg. Bogens hovedvægt ligger på ydre forhold og storpolitik, f. eks. Joachim Ernsts virksomhed indenfor Den evangeliske union, hvor han blev generaløjtnant, men i øvrigt stod under stærk indflydelse af sin onkel, Christian af Anhalt. Kun et par kortere kapitler